

ויאמר ה' אל משה: הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וזנה אחרי: הלהי נכר הארץ...
 רמב"ם הלכות תשובה פרק ה' הלכה א-ג: רשות לכל אדם נתונה: אם רצה להטות עצמו
 לדרך טובה ולהיות צדיק - הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע -
 הרשות בידו. הוא שכתוב בתורה: הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע. כלומר: הן
 שכן זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין, שיהא הוא
 מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ ואין מי שיעכב
 בידו מלעשות הטוב או הרע. אל יעבר במחשבתך דבר זה שאומרים ספשי אומות העולם
 ורוב גולמי בני ישראל, שהקבה"ו גוזר על אדם מתחילת ברייתו להיות צדיק או רשע.
 אין הדבר כן! אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבנו או רשע כירבעם או סכל
 או רחמן או אכזרי או כלי או שוץ וכן שאר כל הדעות ואין לו מי שיכפהו ולא צורך
 עליו ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים, אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאיזון דרך
 שירצה. הוא שירמיהו אמר (איכה ג' ל"ח) "מפי עליון לא תצא הרעות והטוב", כלומר:
 אין הבורא גוזר עם האדם להיות טוב ולא להיות רע. וכיון שכן הוא, נמצא זה החוטא
 הוא הפסיד את עצמו. לפיכך ראוי לו לבכות ולקונן על חטאיו ועל מה שעשה לגפשו
 וגמלה ומה. הוא שכתוב אחריו (איכה ג' ל"ט): "מה יתאוונ אדם חי גבר על תטאיו".
 וחזר ואמר: הואיל ורשותנו בידינו ומדעתנו עשינו כל הרעות, ראוי לנו לחזור
 בתשובה ולעזור רשענו, שהרעות עתה בידינו, הוא שכתוב אחריו (איכה ג' מ')

"נחפסה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה'".
 ודבר זה עיקר גדול הוא. והוא עמוד התורה והמצוה, שני (דברים ל' ט"ו): "ראה
 נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע". וכתוב (דברים י"א כ"ו):
 "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה". כלומר: שהרשות בידיכם וכל שיחפץ
 האדם לעשות ממעשה בני אדם - עושה, בין טוביה בין רעים.
 פרק ו' הלכה ב: ... וכשם שאדם חוטא מדעתו וברצונו, כך עושה תשובה מדעתו ובר-

צונו... והלא כתוב בתורה (בר' ט"ו): "ועבדום וענו אותם"? הרי שגזר על המצרים לעשות
 דע? וכתוב (דב' ל"א): "וקם העם הזה וזנה אחרי אלוהי נכר הארץ", הרי שגזר על
 ישראל לעבוד ע"ז? ולמה נפרע מהם? לפי שלא גזר על איש פלוני הידוע, שיהיה הוא
 הזונה, אלא כל אחד ואחד מאותם הזונים לע"ז, אלו לא רצה לעבוד (לע"ז), לא היה
 עובר. ולא הודיעו הבורא אלא מנהגו של עולם. הא למה זה דומה? לאומר: העם הזה
 יהיה בהם צדיקים ורשעים. לא מפני זה יאמר הרשע "כבר גזר עליי שיהיה רשע,
 מפני שהודיע ה' למשה שיהיו רשעים בישראל. כענין שנאמר (דב' ט"ו י"א): "כי
 לא יחדל אביון מקרב הארץ". וכן המצריים: כל אחד ואחד מאותן המצרים המריעים
 לישראל, אלו לא רצה להרע להם, הרשות בידו. שלא נגזר על איש ידוע, אלא הודיעו
 סוף דרכו עתיד להשתעבד בארץ לא להם.

השגת הראב"ד: (לדברי רמב"ם האחרונים, החל מן "והלא כתוב בתורה" ועבדום וענו
 אותם") הלא הם אריכות דברים שאינם מתובלים וחיי ראשי כמעט אני אומר שהם דברי
 נערות. יאמר הבורא לזונים: "למה זנית ואני לא הזכרתין בשם כדי שתאמר שעליך
 גזרת?" יאמרו לו הזונים: ועל מי חלה גזרתך? על א' ותם? שלא זנו? הנה לא נתקיימה
 גזרתך! אבל ענין "וקם העם הזה וזנה", כבר אמרנו שאין בענין הזה ידיעת הבורא -
 גזרה, וכל שכן בכאן שאף משה אמר: (דב' ל"א כ"ט) "כי ידעתי אחרי מותי כי השחת
 תשחיתון" (ל"א כ"ז): "הן בעודני חי עמכם היום ממרים הייתם עם ה' ואף כי אחרי
 מותי". וכל שכן הבורא, שהיה יכול לומר כן בלא גזרה...

והשוה לדבריו
 רמב"ן בראשית ט"ו י"ז ד"ה כי גר יהיה זרעך החל מן "יחרב נתן טעם בספר המדע"
 עד "ואת לחצנו"
 " שמות ד' א' ד"ה ויען משה ויאמר עד "ורבים כן".
 " דברים ד' כ"ה ד"ה כי תוליד בנים
 " ל"א כ"א ד"ה כי ידעתה את יצרו

1. מהי הבעיה הגדולה שמעורר פסוקנו ומהו תירוצו של הרמב"ם?
 2. באלו טענות מתקיימים דתו הראב"ד והרמב"ן בבראשית ט"ו?
 - 3x. מה הסיבוע שמוצא הראב"ד לדברים בפסוקים כ"ז וכ"ט שבפסוקנו?
 - 4xx. כיצד מתרץ הרמב"ן את בעיתנו בדבריו כאן (ל"א כ"א)?
 - 5xx. השוה את דברי הרמב"ן כאן (ל"א כ"א) לדברי הרמב"ן שמות ד' א'. מה הרעיון המשותף בשניהם?
 - 6x. הסבר למה אין בעיה זו מתעוררת במפרשינו בדברים ד' כ"ה. ע' דברי הרמב"ן שם!
 - 7xx. בדברי הרמב"ן כאן (ל"א כ"א) מתורצת גם קושיה אחרת שבפסוקנו (מלבד בעיה זו שעוסקים בה כאן הרמב"ם והראב"ד). איזו היא?
- כל המעוניינים לקבל את הגליונות גם בשנת תשי"א מתבקשים להודיע על כך מיד.
 גליון בראשית ישלח רק למי שהודיע על חדוש הזמנתו.
 ברכת כתיבה וחתימה טובה לכל הלומדים!